

אדר תשע"ב

מ. זילברמן

(פט:) **חופה קודם קידושין**. כתבו התוס' (ד"ה משתגדיל), "וא"ת אכתי כיון דאין מעשה קטן כלום היכי מהניא חופה שהיתה בקטנות וי"ל ... אי נמי כיון שהקידושין בגדלות וארוסה אוכלת בתרומה דבר תורה מהניא הכא חופה שהיתה בקטנות וכו'". והעיר מו"ר הגרצ"ש שליט"א (ושוב חזר מזה) דאפשר דיש משמעות בא"נ בתוס' דמהני חופה קודם קידושין. ואף אם אין זה כוונת התוס' מ"מ כן דעת המרדכי (קידושין סי' תרמ"ו), שהביא מעשה שבא לפני רש"י וכתב, "עוד השיב על אחד שקדש כו' ובא מעשה לפני רש"י באחד שקדש ונמצא אחד מעידי קדושין קרוב או לא היה שוה פרוטה והשיב אע"פ שצריך לקדש פעם אחרת אין צריך לא כניסת חופה ולא ברכה אחרת של אירוסין ונשואין ואע"פ שצריך לקדש פעם אחרת ונמצא שהיתה החופה קודם הקדושין מה בכך הרי קטנה שהשיאוה אחיה ואמה אין הקדושין קדושין עד שיגדלו ויבעלו". וראה עוד במשנה למלך (פ"י אישות ה"ב) שדן על אי מהני חופה קודם קידושין והביא מרמב"ן קידושין (י.) שהוכיח דמהני ושו"ת משאת בנימין (סי' צ') שכתב דלא מהני.

(צ:) **אפקעינהו**. איתא בגמ' ת"ש בטלו מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו שא"כ מה כח ב"ד יפה. ומי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטא ומשום מה כח ב"ד יפה שדינן אשת איש לעלמא. אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, ע"כ. ועי' בריטב"א כתובות (ג. ד"ה כל דמקדש) שכתב, "דה"ל כאומר הרי את מקודשת אם ירצה אבא שאם לא רצה אינה מקודשת". כלומר, כל המקדש אשה עושה כן בתנאי גמור שירצו בו חכמים, ובמקרה שלא ירצו בו חכמים (וכגון בביטל הגט שלא בפני השליח שלא ברצון חכמים) נתבטלו הקידושין מעיקרא.

ועי' בשטמ"ק כתובות (שם ד"ה ומה שכתב) שרש"י בגיטין (לג.) לא ס"ל הכי. דהרי רש"י (שם ד"ה תינח) כתב, "תינח דקדיש בכספא איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דדבריהן וכו'". והסביר השטמ"ק דמהא דכתב רש"י דהפקיעו הקידושין ע"י גט דדבריהם מוכח דאין הפשט ברש"י דקידושין אדעתא דרבנן היינו תנאי גמור כמו ע"מ שירצה אבא, דא"כ א"צ לגט להפקיע הקידושין, דאם הקידושין הם שלא ברצון חכמים הרי נתבטלו הקידושין מעיקרא. אלא הפשט הוא "דחפץ הוא שיהיו קידושיו קידושין ולא יתבטלו כי אם על ידי גט". כלומר, הקידושין הם קידושין גמורים ורק על ידי גט אפשר לבטל את הקידושין. [ומ"מ אף לרש"י לאחר נתינת גט דדבריהם הקידושין נתבטלו למפרע, ולא רק מכאן ולהבא, ע"י הפקר ב"ד הפקר, ודלא כמשמעות הרא"ה, הובאו דבריו בשטמ"ק כתובות.]

(צא:) **שינוי בדבר שאינו מעכב בגט**. איתא בגמ' (כמתני' גיטין פ.) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה וכו', ע"כ. ובגמ' (גיטין פ.) מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכו', ע"כ.

וכתבו התוס' (גיטין שם ד"ה ושם עירו), "אומר ר"י דהיינו דוקא עיר שדרין בה אבל עיר שנולד בה אפי' שינה כשר כיון שא"צ לכותבו כלל שהקדמונים שהרגילו לכותבו משום שאם יארע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום לידה ותדע כי כמה פעמים כותבים מקום הלידה ע"פ הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכתבו אלא ע"פ עדים". ועוד כתבו התוס' שר"ת הביא ראיה שאין השטר פסול אם נשתנה בו דבר שא"צ ובכה"ג אמרינן שהעדים חתמו דוקא על עיקר המעשה. ואף דהמרדכי פרק השולח (סי' תס"ח) הביא בשם הראב"ה דשינוי בדבר שא"צ לכותבו כלל פוסל, בשו"ע (סי' קכ"ח ס"ב) סתם דאם שינה לא פסול ולא הביא החולקים.

התוס' לא כתבו הטעם להא דשינה בדבר שא"צ לכותבו אינו פוסל. אך הרא"ש (פ"ח סי' ט') הסביר, "דדווקא שינה מקום הדירה הוא דאיכא חששא משום שהוא ידוע לכל שכל אדם נקרא על שם מקום דירתו פלוני ממקום פלוני וכשרואין שינוי מקום אומרים לא גירש זה אלא אחר הוא שגירש אבל מקום לידת האדם אינו ידוע וגם אינו נקרא על מקום לידתו וליכא חששא".

לענין שינוי בשם אבי הבעל ואבי האשה, כיון דקיי"ל להלכה דאם לא הזכיר שמם כשר, צריך לצאת לפי כלל התוס' דכל דבר שאינו מעכב בגט אין שינוי פוסל בו דאם שינה שם האב אינו פוסל. ואף דכן ס"ל לבעל העיטור, להלכה זה אינו, וכדהעיר הב"ש בס"ק י"ז, וכמבורר בסע' י', "יוסף בן שמעון ששינה וכתב יוסף בן שמואל פסול ויש מי שאומר שאם נשאת לא תצא". והטעם, כתב הבית שמואל, דמחמת שינוי בשם האב יאמרו דלא זה הוא שגירש, וכטעם הרא"ש דלעיל. וכן כתב הרא"ש עצמו בתשובה (כלל י"ז סי' י"ב) דשינוי בשם האב פוסל משום הרואים.

בשו"ת עבודת הגרשוני סי' נה (הו"ד בפ"ת ס"ק כא) במקרה שטעו בשם אבי האשה (כתבו יצחק במקום נתן) במקום עיגון הקיל להכשיר את הגט מכיון דאין שם האב מעכב בגט, וכדברי התוס' לענין שם עירו ושם עירה, אף דיש סברא לחלק וכהנ"ל. וראה עוד בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' קע"ג). אך רוב הפוסקים שהובאו בפ"ת שם חולקים על עבודת הגרשוני.

בשו"ת צמח צדק (קדמון) סי' פ"ג באותה מקרה שדן עליו העבודת הגרשוני כתב שאין מקום להכשיר אף במקום עיגון. והוכיח דאף דיש צד בפסקי מהרא"י להתיר בשינה שם האב זה דוקא בהחזיק עצמו בשם השינוי ל' יום ודוקא בשכבר נישאת ודוקא ביש חשש לתקלה. ועוד חילק הצמח צדק דסברת המקילים בשינה שם האב זה דוקא בלא גירש ע"י שליח ואמר לה הרי את מגורשת ממני, ואז אין מקום לומר דשם כיון לאחר, אבל בגירש ע"י שליח ועשה שליח לגרש אשתו ופירש ששמה פלונית בת פלוני איך ישנה השליח למסור הגט לאשה בשם אחר. אך את זה דחה הבית מאיר (בשו"ת רע"א קמא סי' קי"ז) דאף בגירש ע"י שליח כיון שאמר לגרש "אשתי" בוודאי הכוונה רק לאשתו אף אם שינה בשם אביה.

ועוד הוסיף רע"א (שם סי' קט"ז) לדחות דברי העבודת הגרשוני דאין יסוד לדין להא דכותבין שם אבי הבעל על פי דברי הבעל עצמו, ואף דכן פסק הרמ"א (סי' ק"כ ס"ג) דסומכין על הבעל לקביעת שם אביו, אפשר שלענין זה סומכין על בעל העיטור, אבל לא אם שינה שם האב למעשה. ואף להתוס' אפשר דס"ל דאם לא כתב שם האב פסול. וראה עוד בזה קונטרס דת יהודית בסוף ספרי טוב לב על מסכת פסחים.